

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА “ХАЙЛО ПРОТИ УКРАЇНИ”

(Заява № 39964/02)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

13 листопада 2008 року

Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у п. 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Хайло проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли: Райт Маруст (Rait Maruste), *Голова*, Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert), Володимир Буткевич (Volodymyr Butkevych), Ренате Ягер (Renate Jaeger), Марк Віллігер (Mark Villiger), Ізабель Берро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefevre), Миряна Лазарова-Трайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska), *судді*, а також Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар секції*, після наради за зачиненими дверима 14 жовтня 2008 року, постановляє таке рішення, винесене того самого дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу розпочато за заявою (№ 39964/02) проти України, поданою до Суду 10 серпня 2002 року на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) двома громадянами України, чоловіком і дружиною, Сергієм Федоровичем і Світлоною Іванівною Хайло (далі — заявники).
2. Заявників, яким надали право на правову допомогу, представляв В. Ф. Санжаревський, адвокат, що практикує в Києві. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженим — п. Ю. Зайцевим.
3. У своїй первинній заяві заявники скаржилися, зокрема, на порушення статті 2 Конвенції у зв'язку з неефективним розслідуванням обставин смерті їхнього родича та на порушення пункту 1 статті 6 у зв'язку з тривалістю кримінального провадження, пов'язаного з їхніми майновими інтересами. 26 листопада 2003 року заявники доповнили свою заяву скаргами, у яких, зокрема, стверджували про непропорційне застосування сили працівниками міліції під час їхнього затримання, неефективність розслідування цього інциденту і про незаконність їхнього затримання і позбавлення свободи. У цих скаргах заявники посилалися на статтю 3 і пункт 1(с) статті 5 Конвенції.
4. 28 червня 2005 року Суд оголосив заяву частково неприйнятною і вирішив направити зазначені вище скарги Уряду. Суд також вирішив розглядати заяву по суті одночасно з розглядом питання щодо її прийнятності (пункт 3 статті 29).

ЩОДО ФАКТІВ

І. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Заявники, 1954 року народження, нині живуть у Києві.

А. Смерть двоюрідного брата заявника і пов'язане з цим розслідування

1. Основні події

6. У 1998 році заявники сплатили пані Н. Т. і пані Т. Т. визначену грошову суму за будинок, розташований на вулиці Д. у м. Дніпропетровську, і переїхали в нього. Замість того, щоб зареєструвати цей правочин відповідно до чинного законодавства, заявники доручили формальним власникам будинку видати доручення на проведення будь-яких операцій стосовно будинку панові Б., якому заявник був винен певну суму боргу. Оскільки заявник не повернув борг, у вересні 1999 року пан Б. оформив дарчу на цей будинок на ім'я своєї дочки, тим часом як у ньому й далі жили заявники.
7. У 1999 році пан Б. звернувся до суду з позовом до заявників про стягнення боргу та відшкодування моральної шкоди. Заявники подали зустрічний позов, вимагаючи визнання

дійсною незареєстровану угоду купівлі-продажу будинку. Рішенням від 29 серпня 2007 року, яке набрало законної сили, позови обох сторін було відхилено.

8. Починаючи з 1999 року заявники також зверталися з численними скаргами до правоохоронних органів, стверджуючи, що члени злочинної групи позбавили їх будинку і грошей і що їхньому життю загрожує небезпека у зв'язку з погрозами з боку пана Б. На підтвердження своїх слів заявники надали магнітофонні записи телефонних розмов між ними і паном Б., в яких останній посилався на свої зв'язки з організованою злочинністю.

9. Було порушено кримінальну справу, одним із свідків у якій був пан А. Х., двоюрідний брат заявника, 1957 року народження, що жив разом із сім'єю заявників.

10. 3 травня 2001 року сім'ї заявників надали охорону з працівників міліції для забезпечення їхньої безпеки у зв'язку з провадженням у справі. 1 листопада 2001 року цей захід безпеки було скасовано з посиланням на неприйнятну поведінку заявника щодо охоронців. Остаточним рішенням від 2 вересня 2002 року Верховний Суд залишив раніше прийняті рішення без змін, зазначивши про правомірність скасування заходу безпеки. Згодом заявники вимагали скасування цього рішення, але безуспішно.

11. Зрештою пана Б., який обвинувачувався у вимаганні, було виправдано, оскільки магнітофонні записи, подані заявниками, не були долучені до справи як докази. Втім, заявники домагалися порушення щодо нього інших кримінальних справ, і, як видається, у деяких із них провадження триває до цього часу.

2. Розслідування смерті двоюрідного брата заявника

12. О 9 годині ранку 30 квітня 2002 року заявники повідомили Жовтневий райвідділ міліції, що вони знайшли А. Х. мертвим у його ліжку в прибудові до їхнього будинку, розташованого на вулиці Д.

13. Того самого дня кілька працівників міліції і медичних експертів, у присутності понятих, увійшли в прибудову, двері якої, як виявилось, були замкнені зсередини. Тіло, що вже розкладалося, було знайдено в ліжку. Померлий лежав на спині, головою на подушці. Жодних слідів боротьби чи інших доказів убивства виявлено не було, і це зафіксували у протоколі. Було проведено фотозйомку місця події, однак плівка виявилася бракованою, що унеможливило її проявку. Тіло перевезли до моргу. Проте, в зв'язку з тим, що 1 травня було державне свято, розтин тіла не проводився до 2 травня 2002 року. За твердженням заявників, жодних заходів для запобігання розкладу тіла в морзі вжито не було.

14. Провівши 2 травня 2002 року розтин, експерти встановили, що з'ясувати причину смерті неможливо, оскільки тіло зазнало значного розкладу. Експерти також вказали на відсутність переломів та інших видимих тілесних ушкоджень на тілі. У підсумку вони вирішили, що смерть настала, найімовірніше, 28 квітня 2002 року або в найближчий до цієї дати день і що ймовірною її причиною був атеросклероз судин головного мозку та кровоносних серцевих судин.

15. 20 травня 2002 року органами прокуратури було винесено постанову про відмову в порушенні кримінальної справи, оскільки не було виявлено жодних ознак убивства.

16. Заявники оскаржили цю постанову, стверджуючи, що пан А. Х. міг бути вбитим ввечері 28 квітня 2002 року членами злочинного угруповання, до діяльності якого був причетний пан Б., або членами інших організованих злочинних угруповань, які побоювались його як важливого свідка в кримінальній справі, в якій заявники були потерпілою стороною. Вони, зокрема, стверджували, що на столі в його кімнаті вони знайшли гумові рукавички та молоток невідомого походження, які могли бути використані під час вбивства пана А. Х. Крім того, згідно з медичними документами пана А. Х. його зріст становив 196 см, тоді як під час розтину довжину тіла було встановлено в розмірі 177 см. Нарешті, у медичних документах пана А. Х. не було жодних записів про наявність у нього атеросклерозу чи будь-яких інших хвороб, які загрожували б його життю.

17. 4 червня 2002 року Дніпропетровська прокуратура направила справу для проведення додаткової перевірки. Прокуратура, врахувавши, зокрема, твердження заявниці про те, що вона бачила пана А. Х. живим увечері 28 квітня 2002 року, встановила, що є дивним те, що тіло зазнало такого швидкого розкладу. Було також вказано, що фототаблиці до протоколу огляду місця події не виготовлено, не перевірено амбулаторну картку померлого та не перевірено додатково твердження заявників, що його могло бути вбито особами, причетними до злочинного угруповання.

18. Надалі правоохоронні органи неодноразово (20 червня 2002 року, 18 липня 2002 року, 21 жовтня 2002 року, 7 січня 2003 року і 26 березня 2003 року) відмовляли в порушенні кримінальної справи, посилаючись на відсутність доказів учинення вбивства. Усі ці постанови згодом були скасовані прокуратурою (10 липня 2002 року, 27 вересня 2002 року, 2 січня 2003 року, 12 лютого 2003 року і 1 жовтня 2003 року) як такі, що ґрунтувалися тільки на поверхових перевірках.

19. 22 жовтня 2003 року прокуратура Жовтневого району винесла постанову про відмову в порушенні кримінальної справи. Провівши додаткову перевірку, прокуратурою було встановлено, зокрема, що розбіжності в даних довжини тіла могли виникнути внаслідок технічної помилки, якої припустився працівник моргу. Щодо рукавичок і молотка — хоча опитані поняті пригадали, що бачили ці предмети, — можливості отримати ці предмети та з'ясувати їхнє походження вже не було. Крім того, хоча медичні документи пана А. Х. не містили жодних згадок про атеросклероз чи якусь іншу загрозливу для життя хворобу, було враховано той факт, що прибудова була замкнена з середини, що жодних ознак боротьби чи безладу в кімнаті не виявили, як не виявили й жодних тілесних ушкоджень на тілі, у зв'язку з чим не було підстав підозрювати, що було вчинено вбивство.

20. 6 квітня 2004 року Жовтневий районний суд м. Дніпропетровська скасував цю постанову і повернув справу для проведення додаткової перевірки. Судом було встановлено кілька недоліків, допущених під час попередньої перевірки, зокрема те, що не було проведено обміру довжини тіла на місці події, не було встановлено ймовірної причини смерті з урахуванням відсутності згадок у медичних документах про наявність атеросклерозу, а також огляд дверей у прибудову був поверховим. Зокрема, за результатами перевірки було встановлено, що двері могли бути замкнені лише зсередини, тоді як згідно з фототаблицею огляду місця події двері було обладнано як врізним, так і висячим замком.

21. 1 лютого 2005 року органами прокуратури було винесено постанову про відмову в порушенні кримінальної справи.

22. 21 квітня 2005 року Генеральною прокуратурою було скасовано цю постанову, посилаючись на те, що встановити обставини смерті можливо лише в рамках кримінального провадження. Матеріали перевірки було направлено до прокуратури Полтавської області.

23. 10 березня 2006 року прокуратура закрила кримінальну справу, оскільки не виявила жодних ознак вчинення вбивства. Зокрема, вказувалося на те, що з плином часу свідки не могли чітко пригадати деталі. З іншого боку, свідки стверджували, що чітко пригадують, що не бачили ніяких слідів боротьби чи інших ознак вчинення вбивства. Пана Б., на причетність якого до вбивства вказували заявники, не було допитано, оскільки він виїхав за кордон. Його зять заперечував будь-яку причетність членів сім'ї до смерті пана А. Х. Розбіжність у даних зросту пана А. Х., очевидно, виникла через технічну помилку, якої припустилися працівники моргу. Рукавички на столі були залишені одним із медичних експертів. Щодо молотка заявник зазначив, що забрав його разом з рукавичками і білизною з ліжка пана А. Х., але існування такого предмета не було доведено, оскільки надати ці предмети заявник відмовився без усякого пояснення. Розслідуванням було також встановлено, що припущення заявників стосовно того, що пана А. Х. було вбито ввечері 28 квітня 2002 року, було неправдоподібним,

оскільки серед документів у матеріалах справи була, зокрема, довідка, видана А. Х. роботодавцем, про те, що вранці 29 квітня 2002 року він пройшов медичне обстеження.

В. Події 15 і 16 жовтня 2002 року і пов'язані з ними провадження

24. У червні 1999 року заявник узяв кредит у розмірі 200 000 гривень під заставу іншого будинку, який належав сім'ї і знаходився на вулиці В. у м. Дніпропетровську. У червні 2000 року, з огляду на неповернення кредиту, будинок на вулиці В. було продано на відкритому аукціоні панові Р. К. У вересні 2002 року пан Р. К. здав його в найм панові С. К., який переїхав туди зі своєю сім'єю.

25. Заявники безуспішно намагалися домогтися притягнення до кримінальної відповідальності осіб, причетних до продажу будинку, а також подали цивільний позов, вимагаючи повернення будинку. З небагатьох документів, наданих заявниками, вбачається, що провадження в цих справах тривають до цього часу.

26. 15 жовтня 2002 року під час провадження, що мало місце в зв'язку з позовом заявників щодо скасування продажу будинку, заявники зламали замок на дверях і увійшли до будинку зі своїми трьома знайомими — пані Ч., пані С. і паном О. В. Вони відмовилися покинути будинок на вимогу наймачів. Між наймачами та заявниками виникла суперечка і бійка. Як стверджується, було викликано міліцію, але заявники пояснили, що вони є власниками будинку, і міліція поїхала. Через кілька годин після цього пані Ч. та пані С. пішли з будинку, тим часом як заявники і пан О. В. залишилися там на ніч.

27. Приблизно о 10 годині ранку 16 жовтня 2002 року наймачі знову викликали міліцію і поскаржилися на непристойну поведінку заявників і пана О. В., вказуючи на те, що ті курили в приміщенні, чинили на них тиск, змушуючи покинути будинок. Також наймачі зазначали, що заявники погрожували їм і нецензурно висловлювалися на їхню адресу. Кілька працівників міліції зі спецпідрозділу, до функцій якого належить забезпечення громадського порядку в судах, увійшли в приміщення будинку і наказали заявникам та пану О. В. вийти слідом за ними з приміщення. Заявники і пан О. В. відмовлялися. Врешті-решт заявника і пана О. В. приборкали, наділи їм наручники і доправили до райвідділу міліції. Згідно з документами райвідділу міліції заявники перебували в райвідділі міліції з 11 години ранку до 14 години під час складання протоколу про адміністративне правопорушення. За інформацією заявників, вони перебували в райвідділі міліції протягом семи годин.

28. Того самого дня справу заявника і пана О. В., які обвинувачувалися у «злісній непокорі законному розпорядженню або вимозі працівника міліції» (адміністративне правопорушення), розглянув Жовтневий суд. Їх, зокрема, обвинувачували в тому, що вони тримали працівників міліції за форму, штовхали їх, погрожували їм, висловлювалися на їхню адресу нецензурною лайкою у відповідь на їхні вимоги припинити порушення громадського порядку. Суд припинив провадження в адміністративній справі, посилаючись на те, що поведінка підсудних у будинку потребує вирішення питання про порушення кримінальної справи у зв'язку з можливим протиправним проникненням у чуже житло. Справу направили до прокуратури Жовтневого району. Згодом (23 жовтня 2002 року) прокуратура вирішила не пред'являти обвинувачення у протиправному проникненні в чуже житло. Було встановлено, що дії підсудних можна потенційно кваліфікувати як завдання легких тілесних ушкоджень панові С. К. та вчинення самосуду і що у зв'язку з цим потерпіла сторона може звернутися до суду в приватному порядку.

29. Тимчасом 17 жовтня 2002 року заявник пройшов медичне обстеження, і у відповідній довідці засвідчено наявність у нього легких тілесних ушкоджень (кілька синців і подряпина на пальці), час виникнення яких міг припадати на 16 жовтня 2002 року або на найближчий до цієї дати день. 21 листопада 2002 року заявниця також отримала довідку про те, що в цей

самий період вона зазнала легких тілесних ушкоджень, через які вона мала короточасні проблеми зі здоров'ям (через струс мозку вона проходила амбулаторне лікування).

30. Заявники звернулися зі скаргою, вимагаючи порушення кримінальної справи щодо працівників міліції у зв'язку із завданням образи, побоїв, тілесних ушкоджень, порушенням громадського порядку, здирництвом, зловживанням посадовими повноваженнями та здійсненню завідомо незаконного затримання.

31. 14 листопада 2002 року і 17 грудня 2002 року їхні скарги було відхилено за результатами проведених перевірок і допитів залучених у цю справу сторін з огляду на відсутність доказів, які б свідчили про наявність складу злочину в діях працівників міліції.

32. 10 жовтня 2003 року Жовтневий суд повернув матеріали для проведення додаткової перевірки. Зокрема, суд встановив, що під час перевірок було лише встановлено, що для затримання заявників існували достатні підстави, але не було з'ясовано, як саме виникли тілесні ушкодження і чи було виправданим застосування сили, внаслідок чого заявникам були заподіяні тілесні ушкодження.

33. 10 грудня 2003 року апеляційний суд Дніпропетровської області залишив цю постанову без змін.

34. 3 лютого 2004 року прокуратура винесла постанову про відмову в порушенні кримінальної справи. У постанові, зокрема, зазначалося, що струс мозку, а також інші тілесні ушкодження були спричинені бійкою з наймачами будинку 15 жовтня 2002 року і що сила, застосована працівниками міліції для приборкання та затримання заявників, не була непропорційною. Головним чином матеріали перевірки містили посилення на показання працівників міліції та інших залучених у справу сторін. Зокрема, у своїх показаннях заявники стверджували, що 15 жовтня 2002 року їх побили наймачі будинку; наймачі скаржилися, що були змушені захищатися від заявників, які завдали їм побоїв; пані Ч. і пані С. повідомили, що бачили, як дружина пана С. К. була заявницею взуттям по голові і біла її головою об стіну. Кілька інших свідків повідомили, що бачили, як працівники міліції забирали з будинку в наручниках заявника та пана О. В., які чинили опір і вживали нецензурну лайку.

35. 24 травня 2004 року Жовтневий суд, розглянувши скаргу на цю постанову, залишив постанову без змін. 27 квітня 2005 року апеляційний суд Дніпропетровської області залишив без задоволення апеляційну скаргу заявників.

С. Проведення щодо повернення позички на перевезення вантаж гуманітарної допомоги

1. Кримінальне розслідування шахрайства

36. У липні 1999 року заявник позичив 130 000 гривень панові В. і панові Р., які були керівниками місцевих неурядових організацій. Вони попросили надати їм позичку нібито для перевезення вантажу гуманітарної допомоги (одягу та взуття), наданої американським благодійним фондом, хоча згідно з відповідними документами всі витрати на транспортування покладалися на фонд. Згодом заявникові повернули приблизно одну третину позички разом з 4000 кг речей з гуманітарного вантажу, які він розмістив у будинку, розташованому на вулиці Д., і згодом здав міліції.

37. У грудні 1999 року заявники звернулися з кількома скаргами, вимагаючи притягнення пана В. і пана Р. до кримінальної відповідальності за вчинення шахрайства, від якого, за твердженням заявників, вони потерпіли, оскільки ті так і не повернули їм грошову суму, позичену у заявників для перевезення вантажу гуманітарної допомоги. Згодом, 21 квітня 2000 року, прокуратурою м. Дніпропетровська було порушено кримінальну справу щодо розслідування обставин транспортування та розподілу зазначеного вантажу. Стверджуваних виконавців цього злочину допитували під час розслідування як свідків.

38. Хоча відповідно до наданих матеріалів панові В. і панові Р. не було пред'явлено обвинувачення, 28 квітня 2000 року заявника було визнано в цьому провадженні потерпілою стороною, а згодом (у вересні 2001 року) — цивільним позивачем. Як вбачається з матеріалів справи, заявницю було допитано лише як свідка.

39. 30 жовтня 2000 року провадження у справі було припинено з огляду на відсутність ознак вчинення злочину стосовно потерпілої сторони.

40. 26 грудня 2000 року Генеральна прокуратура вказала на необхідність відновлення провадження у справі.

41. За період з квітня 2000 року до лютого 2004 року слідчі органи опитали численних одержувачів згадуваної вище допомоги, а також посадових осіб, які займалися її розподілом; призначили кілька фінансових експертиз, організували збір інформації від американської донорської організації та перевірили кілька томів документів стосовно розподілу допомоги.

42. Пан В. і пан Р. підтвердили, що одержали зазначену грошову суму від заявника, але стверджували, що частину вони повернули готівкою. Решта суми, на їхню думку, становила ціну, сплачену заявником за придбання частини вантажу. Заявник мав намір продати його з метою отримання прибутку, попри те що він знав про законодавчу заборону продажу гуманітарної допомоги та про офіційне зобов'язання американського фонду взяти на себе всі транспортні витрати. Заявник одержав свою частину вантажу в жовтні 1999 року, відтак пан В. і пан Р. уже виконали свій цивільно-правовий обов'язок у цьому зв'язку.

43. Заявник, зі свого боку, заперечував названу точну суму виплаченої йому готівки і стверджував, що він ніколи не мав наміру продавати ці речі. Він лише погодився розмістити частину вантажу на зберігання як гарантію повернення решти боргу.

44. 10 лютого 2004 року слідство дійшло висновку, що обставини справи потребують розслідування можливого зловживання з боку пана В. і пана Р. своїми повноваженнями з вирішення питань, пов'язаних з вантажем гуманітарної допомоги. Що стосується їхньої причетності до вчинення шахрайства стосовно заявника, то 11 лютого 2004 року було винесено постанову про закриття кримінальної справи з огляду на відсутність складу злочину та з огляду на цивільно-правовий характер спору, що виник між сторонами. Обоє заявників оскаржили це рішення. Рішеннями судів трьох інстанцій від 27 травня і 20 вересня 2004 року та 24 травня 2005 року у задоволенні скарг заявників було відмовлено.

45. Тимчасом 19 липня 2005 року провадження у справі було відновлено згідно з вказівкою Генеральної прокуратури і, зрештою, припинено 28 грудня 2006 року, по суті, на тих самих підставах, що й раніше. Апеляційні скарги заявників на постанову про припинення провадження у справі були відхилені судами трьох інстанцій.

2. Провадження за позовною заявою заявників до пана В. і пана Р.

46. У березні 2002 року заявники подали до Жовтневого районного суду м. Дніпропетровська позовну заяву про стягнення з пана В. і пана Р. боргу та компенсацію моральної шкоди.

47. 11 квітня 2006 року Жовтневий суд залишив їхній позов без розгляду, посилаючись на неодноразове нез'явлення заявників у судові засідання. Суд, зокрема, вказав на те, що заявниця з'явилася лише один раз (21 травня 2002 року). Жоден із заявників не з'явився в судові засідання, призначені на 4 жовтня, 7 листопада і 13 грудня 2005 року, 20 січня, 27 лютого, 20 березня та 11 квітня 2006 року, не надавши ані незадовільних, ані взагалі будь-яких пояснень. Беручи до уваги викладене вище, суд дійшов висновку, що заявники не мали справжнього інтересу в підтримці свого позову, тому залишив позов без розгляду.

48. Заявники подали апеляційну скаргу. Вони не повідомили Суд про результат розгляду їхньої апеляційної скарги.

D. Інші події і провадження

49. У вересні 2003 року pana P. було госпіталізовано зі струсом мозку і синцями по всьому тілу. 29 жовтня 2005 року кримінальне розслідування цього інциденту було припинено з огляду на ймовірність того, що пан P., перебуваючи у стані сильного сп'яніння, впав із певної висоти. Заявники вимагали відновити розслідування, стверджуючи, що pana P. побили бандити, для того щоб перешкодити йому давати показання як свідка у кримінальному провадженні стосовно їхніх майнових інтересів. Їхні апеляційні скарги, зрештою, були відхилені судами з огляду на відсутність у них права на звернення до апеляційного суду (*locus standi*).

50. Заявники також стверджували, що бандити кілька разів намагалися вбити їх, зокрема у червні 2002 року, коли було спровоковано дорожньо-транспортну пригоду.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

51. Відповідні положення Конституції і Кримінально-процесуального кодексу відображені в рішеннях Суду у справах «Сергій Шевченко проти України» (*Sergey Shevchenko v. Ukraine*) (№ 32478/02, пп. 36–39, від 4 квітня 2006 року), та «Яковенко проти України» (*Yakovenko v. Ukraine*) (№ 15825/06, пп. 46–47, від 25 жовтня 2007 року).

52. Згідно зі статтею 221 Цивільно-процесуального кодексу від 18 липня 1963 року суди були зобов'язані зупинити провадження у справі в разі неможливості її розгляду до вирішення іншої справи, що розглядалася в кримінальному порядку. Така сама норма міститься в статті 201 нового Цивільно-процесуального кодексу, прийнятого 18 березня 2004 року.

ЩОДО ПРАВА

I. МЕЖІ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ

53. Суд зазначає, що після направлення заяви Уряду-відповідачу заявники, не посилаючись ні на які статті Конвенції, подали нові скарги стосовно фактів, які виникли після процедури надіслання. Зокрема, вони стверджували про несправедливість розгляду справи за скаргами, поданими ними до кількох державних органів, та несправедливість розгляду позову, який вчинила проти них дочка pana B., вимагаючи їхнього виселення; скаржилися у зв'язку з обставинами смерті їхньої онуки та матері заявника; стверджували про незаконне затримання заявника міліцією в 2005 році та на поміщення фотографії заявника на дошці публічних оголошень «Їх розшукує міліція».

54. На думку Суду, нові скарги не доповнюють перші скарги, які було подано понад три роки тому і стосовно яких сторони вже подали свої зауваження. Таким чином, Суд вважає, що немає необхідності розглядати ці питання в контексті поданої заяви (див. справу «Пірянник проти України» (*Piryanik v. Ukraine*), № 75788/01, п. 20, від 19 квітня 2005 року).

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 2 КОНВЕНЦІЇ

55. Заявники скаржилися, що розслідування обставин смерті їхнього родича pana A. X. не було ефективним, як цього вимагає стаття 2 Конвенції. Це положення у відповідній його частині передбачає:

«Право кожного на життя охороняється законом...»

A. Щодо прийнятності

56. Уряд доводив, що заявники не вичерпали ефективних національних засобів юридичного захисту, оскільки вони скаржились на неефективність розслідування не до судів, а до органів прокуратури.

57. Заявники доводили, що пан A. X. був їхнім близьким родичем і жив разом з ними в їхньому будинку. Їхні доводи загалом полягали й у тому, що всі засоби юридичного захисту,

якими згідно з національним законодавством вони теоретично могли скористатися для оскарження незадовільності розслідування, на практиці були неефективними.

58. Суд зауважує, що попереднє заперечення Уряду порушує питання стосовно ефективності кримінального розслідування, які безпосередньо пов'язані із суттю скарг заявників. Таким чином, Суд вважає, що ці питання мають бути розглянуті далі в контексті матеріально-правових положень Конвенції.

В. Суть справи

1. Заяви сторін

59. Уряд доводив, що розслідування смерті родича заявників було оперативним і ретельним. Хоча слідчі органи не з'ясували причину смерті, вони виключали ймовірність того, що pana А. Х. було вбито.

60. Заявники доводили, що розслідування мало низку серйозних процедурних недоліків і проводилося з невиправданими затримками. Зокрема, кримінальну справу було порушено лише через три роки після смерті pana А. Х., хоча заявники назвали конкретних осіб, які могли бути причетними до вбивства. Цих осіб треба було тоді негайно допитати. Крім того, міліція так і не вилучила і не вивчила стверджуваних предметів убивства (молотка і рукавичок). Тіло тримали в морзі протягом двох днів без охолодження. Це суттєво позначилося на ефективності розтину, який, так чи інакше, було проведено з невиправданим запізненням і суто формально. Медичні документи pana А. Х. не було проаналізовано з урахуванням припущення експертів, що ймовірною причиною його смерті був атеросклероз. Більше того, той факт, що відповідно до документів, підготовлених у морзі, зріст pana А. Х. був 177 см, тоді як за його медичними документами — 196 см, породжував сумнів стосовно того, що у відповідних висновках справді йшлося саме про тіло pana А. Х.

61. Загалом заявники наполягали, що при розслідуванні стверджованого вбивства pana А. Х. слідчі органи не діяли з відповідною оперативністю та ретельністю і не вжили всіх заходів, як належало за відповідних обставин, для встановлення причини його смерті.

2. Оцінка Суду

62. Аналізуючи факти цієї справи у світлі загальних принципів стосовно обов'язку держав забезпечувати ефективне розслідування обставин підозрілої смерті (див., наприклад, справи *«Гонгадзе проти України»* (Gongadze v. Ukraine), № 34056/02, пп. 175–177, ECHR 2005, і *«Сергій Шевченко проти України»*, № 32478/02, пп. 63–65, від 4 квітня 2006 року), Суд зазначає передусім те, що Уряд не подав жодних документів, у яких би зазначалось про заходи, вжиті слідчими органами для виконання покладеного на них обов'язку.

63. Як вбачається із поданих заявниками документів, пан А. Х., якому було 44 роки і документи якого не містили згадки про загострення якихось хвороб, несподівано було знайдено мертвим у своєму ліжку вранці 30 квітня 2002 року. Через три роки після цього Генеральна прокуратура недвозначно визнала, що обставини цієї смерті потребують порушення кримінальної справи. Суд, зі свого боку, нагадує, що смерть pana А. Х. настала у час, коли він був свідком у кількох кримінальних провадженнях стосовно осіб, які, можливо, були причетними до діяльності організованих злочинних угруповань. Хоча жодне з цих проваджень не завершилося в кінцевому підсумку постановленням остаточного вироку, на певному етапі органи влади визнали, що до певної міри побоювання заявників стосовно можливої розправи правомірні і що існують підстави для надання охорони членам сім'ї. Цей захід безпеки було скасовано з посиланням на неприйнятну поведінку заявника стосовно охоронців, і вже через кілька місяців після цього pana А. Х. було знайдено мертвим (див. пункт 10 вище). Виходячи з усього викладеного вище, Суд вважає, що державні органи були зобов'язані за Конвенцією розслідувати обставини смерті pana А. Х.

64. Суд також зазначає, що перевірку було проведено одразу після виявлення тіла. Однак недоліки в її проведенні були такими, що надалі це спонукало органи, які здійснюють нагляд, направити матеріали для проведення додаткової перевірки. Зокрема, незадовільним було визнано проведення огляду приміщення, в якому знайшли тіло. Фотозйомка здійснювалася неякісною плівкою; обмір тіла не проводився; двері не було оглянуто належним чином, щоб встановити, чи можна було замкнути приміщення ззовні. Твердження заявників про те, що вбивство пана А. Х., можливо, організували конкретні особи, перевірено не було. Крім того, Суд зазначає, що матеріали справи не містять жодних згадок про збирання предметів для судово-експертного дослідження і речових доказів. Натомість, як зазначено в подальших рішеннях національних органів, деякі предмети, які могли бути використані як докази (такі як білизна, рукавички і молоток, що їх, як стверджувалося, бачили свідки), не було вилучено і досліджено.

65. Щодо якості медичних доказів Суд нагадує, що при формулюванні висновку про ймовірність смерті від атеросклерозу експерти посилалися на відсутність переломів та інших видимих тілесних ушкоджень. Скидається на те, що можливість ураження в немеханічний спосіб — наприклад, застосуванням газу або отруйної речовини — не досліджувалася. Більше того, експерти не перевірили медичних документів померлого, разом з наявністю можливої помилки в записаних даних його зросту, що ставить під сумнів правдоподібність твердження Уряду про належну ретельність, яку було виявлено в цьому зв'язку. Щодо твердження заявників про відповідальність органів влади за те, що вони допустили швидкий розклад тіла, Суд зазначає, що не було подано жодних пов'язаних із цим доказів. Втім, Суд нагадує, що у постанові прокуратури від 4 червня 2002 року про повернення справи для проведення додаткової перевірки визнається дивним той факт, що 2 травня тіло було в стані такого суттєвого розкладу, якщо врахувати те, що ймовірною датою смерті було записано 28 квітня і що з ранку 30 квітня тіло зберігалось в морзі.

66. На думку Суду, неодноразове повернення справи на додаткові перевірки та порушення кримінальної справи через три роки після смерті не усунули належним чином недоліки попереднього розслідування. Аналізуючи постанову від 10 березня 2006 року, якою зрештою було закрито провадження в цій кримінальній справі, Суд був особливо вражений супровідною згадкою про медичну довідку від 29 квітня 2002 року, видану А. Х. роботодавцем. Суд зазначає, що зміст цієї довідки не було включено в аналіз імовірної причини смерті і що роботодавця, як видається, допитано не було. Крім того, з матеріалів видно, що слідчі органи навіть не намагалися узгодити між собою ті факти, що 29 квітня померлий пройшов медичне обстеження, а 30 квітня було знайдено його тіло, яке, за твердженнями, вже зазнало суттєвого розкладу, а також те, що в записі, зробленому в морзі, найімовірнішою датою смерті зазначено 28 квітня.

67. Крім того, Суд бере до уваги ліберальний підхід слідства до відмови заявника здати речові докази (постільну білизну, молоток і рукавички), які, як стверджується, були в нього. У постанові від 22 жовтня 2003 року про відмову в порушенні кримінальної справи вказувалося на неможливість отримати у своє розпорядження ці предмети, тоді як у постанові від 10 березня 2006 року про закриття кримінальної справи йшлося про те, що від заявника вимагали здати їх слідству у відповідний момент, коли, можливо, вони й далі були у нього. Проте, отримавши від нього відмову без усякого пояснення, органи влади, як вбачається, не вжили відповідних процедурних заходів, щоб з'ясувати, чи справді ті предмети були у нього, і якщо були, то примусити його здати їх.

68. Навіть враховуючи можливість того, що постанова від 10 березня 2006 року може бути надалі оскаржена до національних судів, Суд має сумнів, що сьогодні можна виправити недоліки розслідування, допущені на самому початку. Як зазначено у згаданій постанові, минув час, тому вже втрачено можливість зібрати певні докази. Зокрема, пан Б., про

причетність якого до стверджуваного вбивства вказували заявники, виїхав за кордон, а деякі інші свідки не могли вже пригадати деталі, про які їх запитували.

69. Зважаючи на ці обставини, Суд доходить висновку, що попереднє заперечення Уряду (див. пункт 56 вище) стосовно невичерпання національних засобів юридичного захисту має бути відхилене. Суд також встановлює, що мало місце порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

70. 26 листопада 2003 року заявники доповнили свою початкову заяву скаргами на надмірне застосування сили працівниками міліції під час їхнього затримання 16 жовтня 2002 року. Вони також скаржилися на неефективність розслідування цього інциденту. Заявники посилалися на статтю 3 Конвенції, яка передбачає:

«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню».

71. Уряд стверджував, що скарга заявників має бути оголошена неприйнятною, оскільки доповнення початкової заяви становить зловживання правом на подачу заяви. Крім того, Уряд зазначив, що скаргу було подано більше ніж через шість місяців після оскаржуваних подій. Таким чином, заява є неприйнятною, оскільки її подано поза належним строком.

72. Заявники не коментували ці доводи.

73. Суд зауважує, що висновку про зловживання правом на подачу заяви можна дійти за надзвичайних обставин, зокрема, якщо виявляється, що заява явно не підкріплена доказами, виходить за межі застосування Конвенції або якщо в ній зазначаються недостовірні факти з навмисним намаганням ввести Суд в оману (див., наприклад, справу *«Ісмоїлов та інші проти Росії» (Ismoilov and Others v. Russia)*, № 2947/06, п. 103, від 24 квітня 2008 року). Суд не вбачає ніяких ознак зловживання у цій заяві.

74. Суд не вважає за необхідне розглядати доводи Уряду стосовно вичерпання національних засобів юридичного захисту і стосовно дотримання шестимісячного строку при поданні заяви, адже скарга заявників, на його думку, так чи інакше неприйнятна з огляду на викладені нижче міркування.

75. Припускаючи, що тілесні ушкодження, яких зазнали заявники, були настільки серйозними, що потребують застосування статті 3 Конвенції, Суд звертає увагу на те, що правоохоронні органи, провівши офіційну перевірку обставин застосування сили працівниками міліції, встановили, що ушкодження були спричинені під час їхньої бійки з приватними особами. Цей висновок ґрунтувався на результатах вивчення медичних доказів і показань численних свідків, включаючи заявників та їхніх свідків (пані С. і пані Ч.). Постанову про відмову в порушенні кримінальної справи стосовно працівників міліції було згодом оскаржено до судів двох інстанцій, які залишили постанову без змін. Заявники брали участь у тих провадженнях і мали можливість подати всі необхідні аргументи на захист своїх інтересів. Беручи до уваги ці обставини, Суд не вбачає підстав підозрювати причетність міліції до спричинення тілесних ушкоджень, про які йдеться. Отже, скарга про порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції не доведена.

76. Щодо скарги на підставі процесуального аспекту статті 3 Суд зазначає, що розслідування неодноразово припиняли і поновлювали. Суд повторює, що, оскільки постанова про повернення справи на додаткове розслідування приймається, як правило, з огляду на помилки, яких припустилися органи, чий постанови оскаржуються, повторне винесення таких постанов у рамках того самого провадження може свідчити про недоліки в системі кримінального переслідування (див. справу *«Козинець проти України» (Kozinets v. Ukraine)*,

№ 75520/01, п. 61, від 6 грудня 2007 року). Втім, після того, як 10 жовтня 2003 року Жовтневий суд виніс постанову, якою доручив правоохоронним органам встановити ймовірні причини виникнення тілесних ушкоджень та оцінити пропорційність застосування сили, було вжито належних заходів з усунення недоліків, допущених на попередніх етапах. Зокрема, як уже зазначено вище, було допитано кілька свідків і з достатньою вірогідністю встановлено факти, яких не вистачало. Зважаючи на ці обставини, Суд доходить висновку, що заявники не довели твердження у своїй небезпідставній скарзі, поданій з посиланням на процедурну вимогу статті 3 Конвенції.

77. Отже, скарги, подані на підставі статті 3 Конвенції, мають бути відхилені відповідно до вимог пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції.

IV. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ

78. 26 листопада 2003 року заявники також поскаржилися на те, що 16 жовтня 2002 року їх затримали і тримали в відділенні міліції протягом кількох годин, незважаючи на те, що вони не вчинили нічого протизаконного. Вони посилалися на пункт 1 статті 5 Конвенції, який у відповідній частині передбачає:

«1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

...

с) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;...»

79. Уряд висунув такі самі заперечення — щодо зловживання правом на заяву і недотримання вимоги шестимісячного строку, як і стосовно скарги на підставі статті 3 Конвенції (див. пункт 71 вище).

80. Заявники не коментували це заперечення.

81. Суд вважає, що аргумент Уряду про зловживання правом на заяву має бути відхилений на тих самих підставах, що й раніше (див. пункт 73 вище).

82. Щодо аргументу Уряду про недотримання вимоги шестимісячного строку Суд зазначає, що в разі відсутності ефективного засобу юридичного захисту шестимісячний строк починає спливати з моменту вчинення дій, які, як стверджується у скарзі, становлять порушення Конвенції (див., наприклад, справу *«Антоненков та інші проти України» (Antonenkov and Others v. Ukraine)*, № 14183/02, п. 32, від 22 листопада 2005 року). За відсутності доводів Уряду стосовно невичерпання засобів юридичного захисту Суд, як правило, виходить з того, що заявник вичерпав усі ті засоби, які, за конкретних обставин його справи, могли бути ефективними (див. справи *«Сейдович проти Італії» (Sejdovic v. Italy)* [GC], № 56581/00, п. 46, ECHR 2006, і *«Добрев проти Болгарії» (Dobrev v. Bulgaria)*, № 55389/00, пп. 112–114, від 10 серпня 2006 року).

83. Застосовуючи ці принципи у справі, що розглядається, Суд нагадує, що заявники, вимагаючи порушення кримінальної справи стосовно працівників міліції, посилалися на кілька стверджуваних злочинів, зокрема на наперед свідоме незаконне затримання і позбавлення свободи. Проте відповідні національні органи постійно виносили постанови про відмову в порушенні кримінальної справи, посиляючись, зокрема, на відсутність для цього відповідних підстав, оскільки міліція затримала заявників з огляду на порушення ними громадського порядку, і згодом вони постали за це перед судом. Ці постанови розглядалися в умовах змагального процесу судами, які залишили їх без змін. Беручи до уваги таке вмотивування в рішеннях національних органів та за відсутності будь-якої інформації від

Уряду про доступність для заявників якогось іншого засобу юридичного захисту стосовно умов, за яких здійснювалося їхнє затримання, Суд змушений констатувати, що в контексті цієї справи не було ефективних засобів юридичного захисту, які заявники могли б вичерпати у зв'язку зі скаргою, поданою на підставі статті 5. Таким чином, перебіг шестимісячного строку щодо скарги за статтею 5, поданої в листопаді 2003 року, почався 16 жовтня 2002 року. Тому заперечення Уряду з посиланням на недотримання вимоги шестимісячного строку мають бути прийняті.

84. Таким чином, ця скарга має бути відхилена відповідно до пунктів 1, 3 і 4 статті 35 Конвенції.

V. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ У ЗВ'ЯЗКУ З ТРИВАЛІСТЮ ПРОВАДЖЕННЯ У КРИМІНАЛЬНІЙ СПРАВІ ПРО ШАХРАЙСТВО

85. Заявники, посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції, скаржилися на надмірну тривалість провадження у кримінальній справі стосовно шахрайства, яке, як стверджувалося, вчинили пан В. і пан Р. Відповідне положення — у частині, застосовній до цієї справи,— передбачає:

«Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення».

86. Уряд стверджував, що пункт 1 статті 6 незастосовний до цього провадження.

87. Заявники загалом заперечували.

88. Суд передусім зазначає, що, як свідчать матеріали справи, у кримінальному провадженні стосовно шахрайства, яке, як стверджувалося, вчинили пан В. і пан Р., заявник узяв участь як потерпіла сторона і згодом — як цивільний позивач. Як видно зі справи, заявниця мала в цьому провадженні статус лише свідка, хоча на самому початку вона домагалася порушення справи, а згодом оскаржувала до суду постанову про закриття кримінальної справи. Однак, незалежно від того, чи заявницю можна вважати стороною в зазначеному провадженні, Суд визнає, що скарги обох заявників на його тривалість є у будь-якому випадку неприйнятими з огляду на наведені нижче міркування.

89. Перш за все, Суд звертає увагу на те, що в оскаржуваному кримінальному провадженні не вирішувалося питання обґрунтованості кримінальних обвинувачень проти заявників. Тобто кримінально-правовий аспект пункту 1 статті 6 незастосовний (див., наприклад, справу «Косіцина проти України» (*Kositsina v. Ukraine*) (ухвала), № 35157/02, від 15 січня 2008 року). Проте «цивільно-правовий аспект» пункту 1 статті 6 може бути застосовним до кримінального провадження, якщо заявник доведе, що, починаючи з моменту, коли він узяв участь у ньому як цивільний позивач і до закінчення провадження, цивільно-правовий складник пункту залишався тісно пов'язаним з його кримінально-правовим складником, тобто що кримінальне провадження справляло вплив на цивільно-правовий аспект. Іншими словами, заявник повинен довести, що кримінальне переслідування було нероздільно пов'язане з його правоздатністю здійснити своє право на вчинення цивільного позову за національним законодавством (див., наприклад, справи «Перес проти Франції» (*Perez v. France*) [GC], № 47287/99, пп. 67–70, ECHR 2004-I, та «Сердюк проти України» (*Serdyuk v. Ukraine*), № 15002/02, п. 25, від 20 вересня 2007 року). Але Конвенція не надає права на «приватну помсту» або на *actio popularis*. Таким чином, право домагатися кримінального переслідування третіх сторін чи засудження їх судом за вчинення кримінальних злочинів не може відстоюватися в окремому порядку (див., наприклад, згадане вище рішення у справі *Переса (Perez)*, п. 70). Якщо згідно з національним законодавством заявник має реальну

можливість захищати свої цивільні права незалежно від результату кримінального провадження, яке має суто каральну мету, застосовність пункту 1 статті 6 досягає своєї межі навіть у разі, якщо в рамках такого провадження заявник уже, можливо, вчинив майновий позов (див. справи «Сігалас проти Греції» (*Sigalas v. Greece*), № 19754/02, пп. 27–30, від 22 вересня 2005 року, і «Гарімпо проти Португалії» (*Garimpo v. Portugal*) (ухвала), № 6752/01, від 10 червня 2004 року).

90. Повертаючись до обставин справи, що розглядається, Суд нагадує, що предметом скарги заявників щодо пана В. і пана Р. у 1999 році було те, що ті не повернули своєчасно суму, яку заборгували заявникові. У 2002 році заявники звернулися до суду з цивільним позовом щодо того ж предмета, і, як свідчать матеріали справи, це провадження триває з тієї дати паралельно з провадженням у кримінальній справі. Суд першої інстанції, який згідно з національним законом зобов'язаний зупинити провадження у справі до вирішення іншої справи у кримінальному порядку, якщо встановлює, що рішення в кримінальній справі можуть мати вирішальне значення для вирішення спору щодо цивільних прав та обов'язків сторін, жодного разу не прийняв такого рішення. Натомість провадження у кримінальній справі неодноразово припинялися з посиланням на приватноправовий характер спору між сторонами. Відновлювали провадження, очевидно, з огляду передусім на суспільний інтерес у встановленні фактів можливих зловживань при розподілі гуманітарної допомоги. Щодо встановлення фактів, які стосувалися майнових інтересів заявників, слід зазначити, що пан В. і пан Р. ніколи не заперечували того, що мали борг перед заявником. Предметом спору була тільки сума, яку вже було повернуто, а також обов'язок виплатити додаткові суми з урахуванням того факту, що заявник одержав певну частину гуманітарного вантажу вагою приблизно 4000 кг. Провадження у цивільній справі стосовно цього спору було, зрештою, припинено через систематичну неявку заявників у судові засідання.

91. Зважаючи на викладене вище, Суд не вбачає, що провадження у кримінальній справі про стверджуване шахрайство, вчинене стосовно заявників, підпадає під застосування пункту 1 статті 6. Отже, скарги заявників щодо надмірної тривалості зазначених проваджень мають бути відхилені відповідно до вимог пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції.

VI. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

92. Крім того, посилаючись на пункт 1 статті 6, заявники скаржилися на несправедливість і тривалість всіх кримінальних і цивільних проваджень, у яких вони брали участь. На підставі статті 2 Конвенції вони також стверджували про замах на їхнє життя, а на підставі статті 1 Першого протоколу — про те, що бандити позбавили їх будинків і грошей. Нарешті, посилаючись загалом на статті 8, 10, 13, 14 і 17 Конвенції, статтю 2 Першого протоколу, статтю 2 Протоколу № 4 та статті 2 і 3 Протоколу № 7, заявники стверджували про корумпованість і неефективність підходу органів влади до вирішення їхніх скарг і незабезпечення захисту членів їхньої сім'ї та майна від жорстоких нападів з боку бандитів.

93. Уважно вивчивши твердження заявників у світлі всіх наявних матеріалів та в межах своєї компетенції щодо оскаржуваних питань, Суд визнає, що в них немає ніяких ознак порушення прав і свобод, проголошених Конвенцією.

94. Отже, відповідно до пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції цю частину заяви так само слід оголосити неприйнятною через її явну необґрунтованість.

VII. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

95. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

А. Шкода

96. Заявники спочатку вимагали 1 000 000 євро як компенсацію за матеріальну та моральну шкоду, якої, за їхнім твердженням, вони зазнали внаслідок численних порушень їхніх прав, передбачених Конвенцією. Згодом вони заявили, що зазначеної суми вже недостатньо, проте не вказали точну суму їх нової вимоги відшкодування упродовж строку, який Суд надав їм для цього.

97. Уряд доводив, що немає жодного причинного зв'язку між заявленою сумою і скаргами, які розглядає Суд.

98. Суд нагадує, що він встановив порушення Конвенції лише стосовно ефективності розслідування обставин смерті двоюрідного брата заявника. Суд не вбачає ніякого причинного зв'язку між цим порушенням і стверджуваною матеріальною шкодою. Тому Суд відхиляє цю вимогу. Водночас Суд визнає, що заявники все ж таки зазнали моральної шкоди. Беручи до уваги конкретні обставини справи і керуючись принципом справедливості, Суд присуджує заявникам загалом 3000 євро як компенсацію за моральну шкоду.

В. Судові та інші витрати

99. Заявники не подали окремої вимоги за цим пунктом. Тому Суд не присуджує жодної суми в цьому зв'язку.

С. Пеня

100. Суд вважає належним призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку плюс три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО:

1. *Оголошує* скаргу щодо порушення статті 2 Конвенції у зв'язку з неефективним розслідуванням смерті родича заявників прийнятною, а решту скарг у заяві — неприйнятними.

2. *Постановляє*, що було порушено процесуальний аспект статті 2 Конвенції.

3. *Постановляє*, що:

а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявникам всього 3000 (три тисячі) євро як компенсацію за моральну шкоду з урахуванням будь-якого податку, який може бути стягнуто із зазначеної суми. Ця сума має бути конвертована в національну валюту на день здійснення платежу;

б) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсоткові пункти.

4. *Відхиляє* решту вимог заявників стосовно справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 13 листопада 2008 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

КЛАУДІЯ ВЕСТЕРДІК
Секретар

РАЙТ МАРУСТ
Голова